

frequentes habeat questiones, nec vos ipsi deesse Ecclesie sine ipsius detrimento potestis, nec eidem audeatis adesse, ne videamini contra dictum facere juramentum. Quare nobis humiliter supplicastis, ut vobis super his paterna providere sollicitudine dignaremur. Nos igitur utilitati Ecclesie ejusdem, & saluti, ac fame vestra, & honori dicti Principis pariter providentes.)

CAP. XXXII.

Cum agitur de usuris, potest Judex in qualibet parte litis ex officio suo deficientibus probationibus exigere a partibus juramentum de veritate dicenda. Et eadem ratione idem in qualibet causa, in qua imminet peccatum: secundum Pannor. Idem Archidiaconus & magistro G. Canonico Tullen.

[an. 1220.]

EX literis a vestris accepimus, quod super causa usurarum vobis pro G. contra E. ab Apostolica sede commissa, non potuit per testes ab ipsius G. parte productos de fortis quantitate liquere, licet de obligatione pignoris constitisset: unde expedire videtis, quod exigatur de dicenda veritate a partibus juramentum, cum ex fama quasi notorium habeatur, praefatum E. ex quadam terra ipsius G. sibi titulo pignoris obligata, sortem & amplius percepisse. Ne igitur ex hujusmodi juramenti defectu justitia (occulta veritate) succumbat: mandamus, quatenus partes ad praestandum hujusmodi juramentum per cens. Ecclesie appellata cogatis.

CAP. XXXIII.

Si positus in dignitate alienat bona dignitatis, non valet alienatio, & ipsemet revocare debet, non obstante juramento de non revocando: maxime si prius jurat non alienare. h. d. secundum verum intellectum Pannormitanus.

Idem Colossen. b Archiepiscopo, & ejus Suffraganeis. (an. 1220.)

INtellecto jam dudum, quod charissimus in Christo filius noster Hungariae Rex illustris, alienationes quasdam fecerit in praedictum regni sui, & contra Regis honorem: Nos eidem Regi dirigimus scripta nostra, ut alienationes praedictas, non obstante juramento, si quod fecit de non revocandis eisdem, studeat revocare. Quia cum teneatur, & in sua coronatione juraverit, jura regni sui, & honorem coronae illibata servare, illicitum profecto fuit, si praestitit de non revocandis alienationibus hujusmodi juramentum, & propterea penitus non servandum.

CAP. XXXIV.

Si mulier juravit aliquem esse suum maritum, & succubuit, quia aliter non probavit, non datur, nec denegatur ei licentia cum alio contrahendi.

Gregorius IX. Episcopo Cenoman. [an. 1232.]

Mulier, quae in jure praestito juramento asseruit virum talem in ipsam per verba de praesenti matrimonialiter consensisse, probationes alias non habenti, viro ab ejus impetitione per sententiam absoluto, non debes licentiam dare cum alio matrimonium contrahendi, ne auctor perjurii videaris: nec hoc ei dicimus prohibendum: ne forte si falsum juraverit, matrimonium contingat legitimum impediri: sed suae conscientiae est potius relinquenda.

CAP. XXXV.

Qui juravit servare statuta edita, & postea per illud juramentum aliter non jurando promisit servare edendo, seu postea edita, non tenetur ex juramento ad noviter edita. h. d. secundum verum intellectum.

Idem.

a Vid. Guid. Pap. hic. & B. Thom. 2. 2. q. 78. art. 3. b Colon. al. Colocen. in omnib. c Vid. l. prohibere. §. quod plane per Bart. ff. quod vi aut clam: d Juramentum non debet deferri ei, quem credimus incursum perjurium. l. 2. de ind. viduitas. toll.

CLericus, qui juravit se statuta in Ecclesia sua edita servaturum, promittens per idem juramentum statutum, quod postmodum subsecutum est, fideliter observare; licet transgredi non debuerat, quod promisit, non tenetur ad illius observantiam ex debito praestiti juramenti.

CAP. XXXVI.

Juramentum litis decisorium a Judice delatum, sine justa causa recusari non potest: delatum vero a parte licite recusatur, & refertur: in actione tamen famosa non licet reo referre. h. d. usque ad §. sane.

Idem H. Judici.

Juramentum a te parti delatum, nisi justa de causa, non potuit recusari. Quamvis quod in judicio a parte parti defertur, recusari possit licite, ac referri. Nec liceat convento famosa actione referre hujusmodi juramentum.

Actore nihil probante reus est absque omni onere absolvendus: si vero praesumptio est pro eo, defertur reo juramentum, vel ipsi actori, consideratis personarum, & causa circumstantiis. h. d.

§. 1. Sane si actor b omnino in probatione defecerit, reus debet (et si nihil praestiterit) obtinere. Praesumptione vero faciente pro illo, reo deferri potest, ad ostendendam suam innocentiam, juramentum, nisi Judex (inspectis personarum, & causa circumstantiis) illud actori videat deferendum.

TITULUS XV.
DE EXCEPTIONIBUS.

CAP. I.

Si testis de crimine contra eum excepto convincitur, vel alias convictus apparet, repellitur a testimonio, sed de crimine non punitur, si non tangit negotium principale.

Celestinus III. (an. 1195.)

Denique c, quod in dicta, & personas testium: (& infra. 1) Si crimina testibus objiciuntur, de quibus non fuerant haecenus accusati, sed tantum per exceptionem opponuntur, probatio illorum criminum exhibenda est, antequam causa per sententiam terminetur: cum (sicut canonica instituta declarant) testes absque ulla infamia, vel suspitione, vel manifesta macula in ferendo testimonio requirantur. Quod si sola crimina, de quibus alio tempore convicti, vel confessi fuerunt, testibus objiciuntur, a testimonio repellere possunt: quia sicut Stephanus Papa d, & alii Pontifices e multi Romani testantur, non est credendum contra alios eorum confessioni, nisi prius se probaverint innocentes. Ceterum si de criminibus ad solam exceptionem objectis, testes convicti fuerint, sive confessi, poena ordinaria multari non debent, cum accusatio in ipsos secundum juris ordinem non procedat. Sufficit ergo si a perhibendo testimonio repellantur, praesertim ubi crimen, quod eis objicitur, causam de qua agitur, contingere non videtur.

[1 Quibus ante juramentum, vel depositiones nihil obiectum fuit, post attestaciones publicatas possit opponi, hoc in Romana Ecclesia de longa consuetudine obtinuisse cognoscas, ut ante juramentum, vel depositiones, & post, in dicta, & etiam personas testium legitima exceptio possit opponi, &]

CAP. II.

Reo excipiente de excommunicatione contra actorem, non obstat communionis replicatio.

Inno-

a Vid. Guid. Pap. hic. b Vid. Bart. in l. 1. D. de except. Spec. tit. de prob. Salic. & alios in l. qui accusare. C. de edendo. c Cap. 1. eod. tit. in 2. compil. d Epist. 2. Refert. Burch. l. 1. Decret. cap. 164. e scilicet Felix, Calixtus, & Damasus, quorum refert Burch. de hac re dict. l. 1. Decr. c. 169. 171. & 172.

Innocentius III. Archid. Richemundiae.

(an. 1208.)

A Nobis ex parte tua a locutione b, utrum is, qui excommunicato in locutione, vel oratione scienter communicat, excommunicatum ipsum a sua possit accusatione repellere, cum ille communionem hujusmodi replicet contra eum.

Nos igitur inquisitioni tuae t. r. quod ipse ab accusatione illius poterit removeri, cum primus a communione fidelium sit exclusus, secundus vero tantum a sacramentorum participatione sit remotus. c

CAP. III.

Habens plura beneficia contra alium de pluralitate non excipit. h. d. Jo. Andr.

Idem Audien. Episcopo. [an. 1206.]

Cum Ecclesiastica d provisionis officium: [& infra. 1] Mandamus, quatenus Jac. faciat Praebendam illius, de qua per C. praed. nost. noscitur investitus, pacifica possessione gaudere, cum exceptionem illam, quod praefatus Jac. in alia Ecclesia beneficium possidet, ei non possint opponere, quos constat varia beneficia in diversis Ecclesiis obtinere.

[1 Pro questione siquidem, qua inter dil. fil. Novarien. Capitulum, & I. Clericum super Praebenda Novarien. Ecclesie vertebatur, tam nuncii Capituli, quam idem I. ad sed. Apostolicam accesserunt: & dum in nostra, & fratrum nostrorum praesentia foret utraque partium constituta, pro ipso Jac. fuit taliter in nostro auditorio allegatum, quod cum placuisset bon. mem. cc. Pp. p. n. Jac. Praebendam Novarien. Ecclesie, qua fuerat Magistri B. desin. ad preces quorundam Cardinalium conferre, & ipsum de illa manu propria investire, de Apost. sed. mandato fuit postmodum in corporalem ipsius possessionem inductus, quoniam non permittebant eum Canonici possidere. Econtrario vero Novarien. Canonici respondententes, exceptiones quamplurimas allegabant, quibus ipsum Jac. a perceptione Praebendae repellere omnino intendebant.]

CAP. IV.

Judex statuere debet terminum ad omnes dilatorias proponendas, post quem excipientem non audiet, nisi in tribus casibus hic exceptis.

Idem Episcopo Helien.

Pastoralis: [& infra.] Quoniam per dilatorias exceptiones malitiose nonnunquam causarum terminatio prorogatur, inquisitioni tuae t. r. respondendum decernimus, ut intra certum tempus a Judice assignandum omnes dilatorias proponantur: ita quod si partes extunc voluerint aliquas opponere, quas non fuerint protestatae, nullatenus audiantur g: nisi forte aliqua de novo sibi competens exorta fuerit: vel is, qui voluerit eam opponere, fidem faciat juramento, se postmodum ad illius notitiam pervenisse.

CAP. V.

Excommunicatus excipere, appellare, & omnem defensionem facere potest, sed reconvenire non potest.

Idem Monachis Farsen. h. (an. 1207.)

Cum inter i Priorem, & Conventum de Argentolio x ex parte una, & nobilem virum S. de Malileone l dicecessis Pictavien. ex altera, super damnis, & aliis coram vobis ex delegatione nostra quaestio verteretur, procuratore ipsius nobilis vestrum volente declinare iudicium, eo quod duos ex vobis habebat suspectos, procurator monasterii allegavit parti ejusdem nobilis (cum esset vinculo excom-

a Cap. 2. eod. tit. in 3. compil. b requisitum. c Dictio, sit, deest in pluribus. d Cap. 2. eod. tit. in 3. compil. e Sup. de off. Jud. deleg. c. pastoralis. require quae sunt hic decisa, Cap. 3. eod. tit. in 8. ompil. Vid. Bald. in l. 2. ff. quod vi aut clam. f Vid. l. fin. C. de except. g Vid. text. in auth. qui semel. cum ibi notat. C. de probat. h Hac duo postrema verba desunt in antiquis. i Cap. 2. eod. tit. in 4. compil. x Argentorio. l ab Malis.

municationis adstrictus) exceptionis hujusmodi beneficium interdictum: [& infra. 1] Inquisitioni vestrae duximus respondendum, quod praedicto nobili legitima defensio in iudicio reservatur, & maxime iudicis a recusatio, cum periculosum sit coram suspecto iudice litigare, ac suspectis iudicibus sed. Apostolica causam de certa conscientia b non committat: unde in talibus non excommunicati favor attenditur, sed aequitas iudicantis, cum non debeat claudicare iudicium: ac satis videatur absurdum, si actore impugnante, reo defensionis copia denegetur, quia sic condemnaretur multoties absolvendus. Porro cum excommunicato, quando in causa absolutionis existit, non sit justa deneganda sententia, nec interdicti debet eidem appellationis remedium, si contra iustitiam condemnatur, qua ratione in uno eodemque negotio ipsi alia legitima subtrahantur suffragia, non videmus. Ceterum non sic in reconventionem sentimus: ne quod in defensionis remedium sustinetur, ad impugnationis materiam extendatur.

[1 Cum enim excommunicatus non reporetur ex contumacia commodum, potest conveniri; sed si exceptionis liberum posset habere progressum, vel recursum, traheretur multoties in favorem, quod est in odium introductum. Unde postulastis sedis Apostolicae oraculo edoceri, qualiter in hoc dubitationis articulo procedere debeatis.]

CAP. VI.

Excipiens non videtur fateri ea, quae in exceptione includuntur. Et exceptio falsi potest etiam post sententiam opponi.

Idem Monachis Farsen. c [an. 1208.]

Cum d venerabilis frater noster I. Sabinen. Episcopus coram dilectis filiis nostris R. tituli S. Anastasiae Presbytero, & P. sanctae Luciae Diacono. Cardin. quos sibi, & R. procuratori vestro concessimus auditores, Ecclesiam sancti Viti cum suis possessionibus, & pertinentiis petivisset, asserens eandem ad se in spiritualibus, & temporalibus pertinere. Idem nondum Episcopi intentione fundata, praepropere e sic respondit: quod etsi dicta Ecclesia dudum fuerit Ecclesiae Sabinen. subiecta, eam tamen non poterat Episcopus vendicare, quam ex permutationis causa Farsen. monasterium obtinebat, ad hoc probandum quoddam exhibens instrumentum, in quo contineri prima facie videbatur, quod Theodosius Episcopus cum suorum Sacerdotum assensu praedictam Ecclesiam sancti Viti pro quibusdam Ecclesiis, & rebus aliis in cambium vestro duxit monasterio concedendam.

Ad haec Episcopus proposuit memoratus, intentionem suam per hujusmodi responsionem esse fundatam, cum enim pars vestra responderit, se dictam Ecclesiam ex permutatione facta per Sabinen. Episcopum obtinere, confiteri per consequens videbatur, se credere, quod dicta Ecclesia tempore permutationis pertinuit ad Ecclesiam Sabinen. cum permutatio inter contractus bonae fidei computetur, nec cum alio, quam cum Domino, vel cum eo, qui habebatur loco Domini, legitime valeat celebrari. [& infra. 1] Porro memoratus Episcopus ad probandum, quod jam dicta Ecclesia ad se in temporalibus pertinebat, quosdam testes induxit, per quos nitebatur ostendere, quod tam dictam Ecclesiam, quam molendina, terras, & alia bona ejus Sabinen. Episcopi diutius possederunt, de illis pro sua voluntatis arbitrio disponendo: [& infra. 2] Intelleximus supra dictum Episcopum intentionem suam minime fundavisse per testium depositiones, vel procuratoris supra dicti respon-

a Vid. Hostien. in sum. tit. de recur. §. quae sint iusta causa. b al. scientia. c Farsen. al. Franeten. In quibusdam ita: Innoc. III. Archid. Richemundiae. d Cap. un. tit. de Confess. in 4. comp. Vid. Dyn. in cap. exceptione. De reg. jur. Adde Roman. in l. cum mulier ff. sol. matrim. e al. prope. f videbatur.

responsionem, quia exceptionem obijciens de intentione partis adversæ, non intelligitur fuisse confessus, vel per instrumentum ex adverso exhibitum, cum in eo Theodosius Episcopus, a quo permutatio facta proponitur, non dicatur Episcopus Sabinenf. quanquam in transcripto, quo procurator urebatur, appositum fuerit Sabinen. per vitium falsitatis. Licet autem nimis excefferit, qui transcriptum illius instrumenti falsavit, quia tamen delictum personæ in damnationem Ecclesiæ redundare non debet, ac non solum ante sententiam, verum etiam post obijci potest exceptio falsitatis, cum falsorum instrumentorum prætextu lata sententia usque ad XX. annum spatium valeat retractari veritate comperta: nolumus, ut per id monasterio vestro præjudicium generetur.

Quia vero nobis constitit, supradictam Ecclesiam sancti Viti constitutam esse in diocesi Sabinen. Episcopale jus in omnibus eidem Episcopo adjudicavimus in eadem, illis duntaxat exceptis, quæ per authentica scripta ei noscuntur esse subtracta, cum per privilegium, vel per præscriptionem legitimam nullatenus probaretur exempta.

Verum quia dictus Episcopus, qui eandem Ecclesiam vendicabat, munitum se præscriptione legitima non ostendit, quanquam probaverit Episcopum Sabin. bona ejusdem Ecclesiæ aliquanto tempore possedisse: vos ab impetratione Episcopi quoad temporalia ejusdem Ecclesiæ sententialiter duximus absolvendos.

[1 Adijciens etiam, quod si confessioni stare vellet, in quantum contra vos face. videbatur, instrumentum tamen hujusmodi contra se minime admittebant, quia nec tabellionis auctoritate, nec subscriptione testium dignoscitur esse falsum. Sed ad hæc pars vestra respondit, quod cum procurator in modum exceptionis id obijceret, non videbatur de adversæ partis intentione fuisse confessus, quia juxta legitimas sanctiones, qui exceptione utitur, non estimatur de intentione adversarii confiteri, adijungens, quod etsi permutationis tempore cænobium foren. credidit Ecclesiam dictam S. Viti ad Sabin. Ecclesiam pertinere, prædictus tamen procurator ex certis causis seu verisimilibus conjecturis credulitatem suam postmodum potuit taliter informare, ut crederet eandem Ecclesiam ad Sabinen. Ecclesiam tunc temporis non spectasse.]

[2 Super his igitur, & aliis propositis coram supradictis Cardinalibus deliberatione cum fratribus nostris habita.]

CAP. VII.

Si exceptio jurisdictionis exclusiva, propter quam fuit appellatum, probatur vera, Judex appellationis non debet de principali cognoscere, sed supersedere. h. d. intelligendo, quod isti erant Judices appellationis: & est notabilis intellectus Panor. Honorius III. Abbati S. Huberti, & sancti Martini Leodien. b (an. 1220.)

Lim [& infra. 1] Nuper vero ex parte Gu. fuit propositum, quod literis præd. n. Treveren. Archiepiscopo præsentatis, idem Vv. excipiendo proposuit, quod auctoritate ipsarum respondere minime tenebatur, quia ultra duas diætas extra suam diocesim trahebatur in causam: & quia dictus Archiepiscopus hanc exceptionem admittente recusabat, vocem ad nos appellationis emisit: [& infra. 2] Porro procurator partis e adversæ respondit, quod idem Guil. ultra duas diætas extra suam diocesim minime trahebatur, cum ipse Archiepiscopus terminum in tali loco statuerit, qui remotus ab illo non erat ultra, quam provisum est per constitutionem Concilii generalis: (& infra. 3) Disc. v. mandamus, quatenus si procurator dicti Guil. probare potuerit exceptionem, quam

a Arg. l. querela. C. ad L. Corn. de Falsis. & c. 9. Supr. de probat. b De materia hujus decret. quatenus agit de diæta, vid. Part. in leg. 1. si quis caus. Imolam in l. continuus. ff. de verb. oblig. Alexand. cor. f. 22. Incip. consideratis verbis statuti, in l. v. om. c. ipsius Comitris.

coram Archiepiscopo propositi sæpedito, videlicet, se in causam trahi ultra duas diætas contra constitutionem Concilii generalis a: vos appellationem dicti Guil. legitimam decernentes, negotio supersedere curetis.

[1 Fuit nostris auribus intimatum, quod cum fel. mem. I. Pp. p. n. mandavisset ven. fr. Archiepiscop. Trever. ut compositionem inter nobiles viros L. Comitem Delof. & Vv. de Hollandia cruce signatos Trever. dioces. super raptu nobilis mulieris uxoris ejusdem Comitris, terris & rebus aliis amicabiliter ratam faceret observari, dicto vero Vv. nitente venire contra dictam compositionem, & se ad Apostolicum disjugium convertente: idem Archiepiscopus appellationi ejus non deferens, quam frivolam esse decrevit, in præfatum Vv. qui alias erat vinculo excommunicationis adstrictus, specialiter propter compositionem prædictam excommunicationis, & in terram suam interdicti sententias promulgavit. Cumque postmodum dilect. fl. G. dicti G. procurator, nostras ad vos super executione sententiarum ipsarum literas impetrasset, & H. procurator Vv. præfati in audientia publica contradixisset eidem, ven. fr. n. Alban. Episc. & dilect. F. G. S. M. in Cosmi Diacon. Cardin. quos pro uratoribus antedictis auditores dedimus, quia per ea, quæ ab eisdem fuerunt proposita coram eis, constitit manifeste, dictum Vv. excommunicationis vinculo esse innodatum, procuratorem ejusdem Vv. ad impetrandum literas, vel contradicend. admittendum non esse sententialiter decreverunt, literis, quas ad vos procurator dicti Comitris impetraverat, absolutis. Nos quidem ad instantiam procuratoris Comitris supradicti alterius partis astutiam metuentes, vobis dedimus in mandatis, ut in commissio vobis negotio juxta formam in prædictis nostris literis expressam, ratione prævia procederetis, literas decernentes cavere viribus, si quas forte a nobis super præmissis pro ipso Vv. in præjudicium ipsius Comitris per subreptionem contigit impetrari, quæ plenam de prædictis non faciant mentionem.]

[2 Sed præfatus Archiepiscopus appell. contempta mandavit ven. fr. n. Treveren. Episcop. ut compositionem prædictam faceret per cens. Eccles. firmiter observari: adjectum etiam fuit ex parte præfati Vv. quod dictus Comes appellationem frivolam mentionem antedictam, excommunicatus ad nos existens, veritate tacta literas impetravit supradictas, quando pro parte ipsius Vv. fuit humiliter supplicatum, ut cum idem, ac terra sua, necnon & alia bona sub Apostol. sed. protectione consistant, super hoc sibi providere misericorditer dignarentur, non obstante sententia, quam incurerat, cum Ludovico in Angliam transferendo, cum ipsum absolverimus ab eadem. Nos igitur eidem excommunicationis vinculo absoluto providere volentes, Abbati S. Laurentii, & Conjuribus suis per nostras literas dedimus in mandatis, ut si rem invenirent taliter se habere, revocato in irritum quicquid invenirent post appellat. hujusmodi attentatum, causam audirent, & sine debito terminarent, alioqui partes ad examen nostrum remitterent, appellentem in expensis legitimis condemnantes.]

[3 Adjecit etiam ipsius Comitris procurator, quod sæpeditus Vv. auctor. jam dicti prædecessoris, alia est excommunicatione ligatus, de qua in literis ad jam dictum Abbatem S. L. & ejus Conjuribus directis nullam fecit penitus mentionem. Unde petiit supradicti Comitris procurator, ut eas, ob causas jam dictas, decerneremus irritas, & inanes. Quia vero in tanta contrarietate proponentium de veritate nobis constare non potuit.]

CAP. VIII.

Pro defensione sua Ecclesia potest quis opponere exceptionem excommunicationis, perjurii, vel aliam legitimam exceptionem, nec per replicationem excommunicationis, vel perjurii repelli potest.

Idem Archid. Translig. & Officiali, & I. Canonico Turonem. (an. 1222.)

Dilecti filii S. & P. ac C. Canonici Ecclesiæ sanctæ Mariæ, transmissa nobis b petitione monstrarunt, quod

a Later. sub Innocent. III. cap. 27. b Dilecti, nobis, deest in multis.

quod cum M. Canonicus ejusdem Ecclesiæ ipsos coram delegatis a nobis traxisset in causam, super eo, quod se opponunt electioni a quibusdam Canonicis a Granden. factæ de ipso in Priore Ecclesiæ supradictæ: iidem proposuerunt, quod dictus M. non debebat audiri: eo quod excommunicatus erat, & perjurii crimine irretitus. Cumque dictus M. præfatis G. & P. perjurium, & S. excommunicationem in modum b exceptionis, & replicationis obijciens, eorum exceptionem elidere niteretur: procurator eorum proposuit, quod ejus super hoc probatio recipi non debebat, quia etsi objectum præfatis Canonice perjurium probaretur, non essent propter hoc a defensione suæ Ecclesiæ repellendi. Adjecit etiam, quod contra excommunicationem dicto M. in modum exceptionis objectam, excommunicatio supradicti S. replicari non poterat: quia exceptio ipsi M. opposita & probata, eundem repelleret ab agendo: replicatio vero sæpeditum S. nequaquam a defendendo repelleret, si etiam probaretur: [& infra. 1] Ipsi vero Judices interlocuti fuerunt, quod prius probationes reciperent super replicatione præmissa c, propter quod ad nostram fuit audientiam appellatum. Quocirca mandamus, quatenus si res ita se habet, revocato in irritum, &c.

[1 Quare perebatur, ut omittis probationibus hujus replicationis, in quibus etiam si probaretur, labor, ut præostensum est, consumeretur, inanes probationes reciperent, quas ad probandum objecta ipsi M. dicebant producendas.]

CAP. IX.

Si per exceptionem suspensionis, contra quam replicatur de nullitate, ordinatio Ecclesiæ retardatur, fit absolutio ad cautelam.

Gregorius IX. I. & M. Canonicis Pragen. (an. 1232.)

Apostolicæ sedis d: [& infra.] Sane vobis apud sedem Apostolicam constitutis, quædam suspensionis, & anotionis a beneficiis sententiæ fuerunt in modum exceptionis objectæ. Quas licet proponeretis vos posse nullas esse per testes idoneos, & instrumenta probare: Ne tamen ordinationem Pragenf. Ecclesiæ, propter quam veneratis, hujusmodi objectionis obstaculo contingeret retardari: Sententias ipsas relaxavimus ad cautelam.

CAP. X.

Excommunicationis exceptio non obstante valet rescriptum impetratum in causa appellationis, licet de excommunicatione lata post appellationem a gravamine non faciat mentionem. h. d. & secundum hoc est casus not. & singularis: per quem forte posset colligi una regula, quod de innovato post appellationem etiam ab interlocutoria non est necesse in rescripto facere mentionem. Panor. Idem Decano Linconiensis. (an. 1233.)

Dilectæ e in Christo filiæ Priorissæ, & Conventus de Campestra nobis significare curarunt, quod cum intra ipsas ex una parte, & Priorem, & Conventum de Burcellia ex altera, super quibusdam decimis, & rebus aliis, pro quibus conveniebantur ab illis coram Abbate S. Benedicti, & ejus collegis, auctoritate Apostolica quæstio verteretur, & ipsæ ad nos ex sufficienti gravamine appellassent, ac nuntium suum ad appellationem miserint prosequendam: præfati Judices postmodum tulerunt excommunicationis sententiam in eisdem. Nostis ergo literis

a Al. Graciensis Ecclesiæ. b Hæc duo verba, exceptionis & defunt in antiq. manuscr. c Vid. l. circa, cum not. ff. de probat. d De absolute ad cautelam, vide Specul. tit. de sentent. §. ut autem. Adde Joan. de Anania cap. 1. Infra de malefic. & Alberic. in l. a precedente. C. de dilat. e De mater. videlicet an, & quando valeat rescriptum impetratum per excommunic. vide Card. Consil. 3. tit. de rescr. & Consil. 12. de reg. Felin. in c. 1. sup. de rescriptis.

super appellatione præfata, non facta mentione de excommunicatione, per eundem nuntium ad Priorem de Angles, & suos conjudices impetratis, pars adversa ex eo se appellasse proponens, quod ipsi Judices exceptionem excommunicationis prædictæ contra ipsas ab eadem parte propositam admittente denegarunt, ad Priorem de Gernemoe, & suos conjudices nostras super hoc literas impetravit: coram quibus ex parte ipsarum fuit excipiendo propositum, quod cum post appellationem legitimam dicta sententia lata fuerit, & cuilibet excommunicato defensionis auxilium competere dignoscatur, memorati Judices exceptionem partis contrariæ (sicut nec debebant) admittente noluerunt: sed cum dictus Prior de Gernemoe, & conjudices sui talem exceptionem non reciperent earundem, ipsæ ad nostram audientiam appellarunt. Quocirca mandamus, quatenus si est ita, revocato in statum debitum, quicquid post hujusmodi appell. inveneris attentatum, in eodem negotio juxta prioris mandati nostri ad præfatum priorem de Gernemoe, & conjudices suos directi tenorem, prævia ratione procedas.

CAP. XI.

Per exceptionem excommunicationis a prosecutione appellationis etiam originalis actor repelli non debet. h. d. & est casus singularis, quatenus dicit de astore.

Idem Abbati sancti Salvatoris Papien. & Vercellen. Præposito. (an. 1230.)

Significaverunt a nobis Capitulum de Tornacens. quod cum P. in suum Archipresbyterum elegerint, Mediolanen. Archiepiscopus præsentatam sibi electionem renuens confirmare, quendam Zephum Clericum in Archipresbyterum instituit Ecclesiæ supradictæ: quare ipsi ad sedem Apostolicam appellantes, Præposito sancti Stephani causam ipsam super his dicitur commisisse: qui electionem ipsorum confirmans, & pronuncians jus eligendi ad ipsum Capitulum pertinere, partem adversam ab impetitione ipsorum absolvit, a qua sententia partes ad sedem Apostolicam appellantes, causam ipsam vobis obtinere committit. Sed a parte altera exceptione excommunicationis opposita contra Capitulum memoratum, vos minus provide attendentes, quod prætextu excommunicationis oppositæ a prosecutione appellationis non debeat quis excludi: cum omnis legitima defensio excommunicato in judicio referretur: partem adversam non esse cogendam ad respondendum eidem, perperam decrevistis: propter quod dictum Capitulum nostram audientiam appellavit. [& inf.] Mandamus, quatenus si est ita, exceptione hujusmodi non obstante, in eodem negotio procedatis.

CAP. XII.

Reus in qualibet parte litis excommunicationem contra actorem obijciens auditur: & si malitiose distulerit, in expensis condemnatur, & dato, quod non excipiat, ipse Judex publice excommunicatum repellat.

Idem.

Exceptionem b excommunicationis in dilatoris propositionis reus scienter omittens, in qualibet parte litis opponere minime prohibetur, quod est in hac exceptione specialiter observandum, ne quisquam c in periculum animæ suæ excommunicato communicare cogatur. Qui si eam omiserit, ut actor laboribus, & sumptibus fatigetur, in expensis est legitimis condemnandus. Excommunicatus d autem publice, etsi hujusmodi exceptio non opponitur, nihilominus est officio Judicis repellendus.

U

CAP.

a Al. Significavit. Vid. Petr. Duenam reg. 270. In c. excommunicatus non potest. b Vid. Bellamer. Dec. 226. & Gomez. in comp. utriusque sign. c Al. ne quis. d De materia vitandorum excommunicatorum vid. Fel. in c. Regulfus de rescriptis.

CAP. XIII.

Non competit exceptio rei iudicatae reo absoluto, quia non possidebat.

Idem Gregorius IX. (an. 1224.)

Adversario a tuo per iudicem absoluto, quoniam tempore motae litis rem petitam ab ipso sine dolo deserat possidere, si eam modo possideat, tibi petenti denuo rei iudicatae exceptio non obstat.

CAP. XIV.

Valet rescriptum impetratum ab excommunicato super prosecutione appellationis, licet de excommunicatione non fecerit mentionem.

Idem.

Venerabilem fratrem nostrum Archiepiscopum b Narbonen. qui a iudicibus ex sufficienti gravamine ad Apost. sedem appellans, ad vos super appellatione sua nostras literas reportavit, etsi ex causis aliis tempore impetrati rescripti vinculo fuerit excommunicationis adstrictus, de quibus ibi mentio non habetur, ad proseguendam per eandem literas appellationem praedictam decrevimus admittendum. Quia nihil excommunicato appellare prodesset, si non posset appellationem suam proficere, & super ea literas impetrare.

TITULUS XXVI. DE PRESCRIPTIONIBUS.

CAP. I.

Episcopus contra Episcopum locum per se conversum ad fidem praescribit triennio: sed cum vacat Ecclesia, vel est in schismate, non praescribitur contra ipsam.

Ex Concilio Africano. c (an. 403.)

Placuit, ut si quisquam a aliquem locum ad catholicam unitatem converterit, si eum per triennium nemine repetente tenuerit, ulterius ab eo non repetatur. Si tamen per ipsum triennium fuerit e Episcopus, qui posset repetere, & tacuit: si autem non fuerit, non praedicitur matri Ecclesiae, sed liceat, cum locus acceptus Episcopus, ex ipso die intra triennium repetere. Item si fuerit Episcopus ad catholicam fidem ex Donati f parte conversus, non ei praedicitur praenitium tempus: sed ex quo die conversus est, habeat per triennium potestatem repetendi locum, qui ad ipsam cathedram pertinebat.

CAP. II.

Duobus modis summat. Primo sic: Taciturnitas Praelati non nocet Ecclesiae, donec sit praescriptum. Secundo sic: In rebus invasivis non currit praescriptio. Jo. Andr.

Ex Regesto Greg. g Italiae Patriciae. (an. 600.)

Nihil b prodest: [& infra. 1] Nihil cum scandalo, nihil cum forali strepitu vobiscum nos velle de causis pauperum definire, vobis scripsisse meminimus. Sed illud vos scire credimus, taciturnitatem atque patientiam nostram futuris post me Pontificibus in rebus pauperum praedictum non facturam.

(1 Gloriosissima sanitas, & pulchritudo corporis superfluae, si vulnus latet intrinsecus: atque illa magis cavenda est discordia, cui satellitium pax praebet exterior. Illud vero, quod in epistolis nostris revocare in memoriam nostram excellentia vestra studiose contendit, scriptum esse vobis.)

CAP. III.

Per quietam, & sinceram possessionem triginta annorum praescribit Ecclesia rem privati. h. d. prout loquitur in praescriptione Ecclesiae aeternae, & iste intellectus tenendus est.

Gregorius. (an. 595.)

a De intellectu huius Decr. vide Anton. de Burr. in c. 1. de re iud. b De mater. huius decretal. vid. Philip. in c. olim. sup. de rescr. c Canonum Graece collectorum ex Carthaginensibus Conciliis hic numeratur centesimus vigesimus primus. d Cap. 1. eod. tit. in 3. comp. e fuit. f Aug. l. de her. c. 69. tom. 6. g lib. 2. c. 96. epist. 57. h Cap. 3. eod. tit. in 1. compil.

Sanctorum a Patrum sanctiones statuente confirmaverunt, & nos irrefragabiliter confirmamus, ut omnes possessiones ad singulas provincias nostrorum fratrum pertinentes, a quibus per triginta annos possessae sunt, quiete, & sincere absque synodali proclamatione perpetuo teneantur.

CAP. IV.

Quarta decimarum, & funeralium praescribitur contra Episcopum, si quadraginta annorum spatio non solvatur, & cathedralis Ecclesia interim non vacavit.

Alexander III. Salernitano Archiep. b [an. 1180.]

De quarta decimae, & c oblationis defunctorum Clericus ab impetitione Episcopi quadragenaria praescriptione temporis se posse tueri videtur. Nisi forte interim pastoralis sedes caruisset pastore, qui iura Ecclesiae suae exigere debuisset. Nam Romana Ecclesia tricennalem praescriptionem contra Ecclesiam non admittit.

CAP. V.

Possessor male fidei non praescribit.

Idem. d (an. 1180.)

Vigilanti studio e cavendum est, ne male fidei possessores in praediis alienis: quoniam nulla antiqua dierum possessio juvat aliquem male fidei possessorem, nisi resipuerit, postquam se noverit aliena possidere: cum bonae fidei possessor dici non possit. Ephefinus enim legislator solum propter vitandam miserorum segnitiam, & longi temporis errorem; & confusionem, primus tricennali, vel quadragenali praescriptioni vigorem legis imposuit f. Nobis autem tam in rebus cognitis, quam latentibus placuit non habere vigorem.

CAP. VI.

Una Ecclesia in parochia alterius quadraginta annorum spatio decimas praescribit.

Idem Mauritano g Episcopo. (an. 1170.)

Ad aures b nostras pervenit, duas Ecclesias litigasse super decimis, quas una earum in alterius parochia annis XL. possedit: [& infra. 1] Tuae fraternitati tenore praesentium innotescat, quod de iure divino, & humano melior est conditio possidentis. Quia quadragenalis praescriptio omnem profusam actionem excludit.

(1 Ac per hoc ejus actionem putat esse extinctam: altera vero volens eas iure parochiali evincere, praescriptionem non debere sibi obesse proponit. Ideoque quid iuris sit in hoc casu, tua nos duxit f. consulendos.)

CAP. VII.

Laici spiritualia possidere non possunt, ergo & per consequens nec praescribere. h. d. & quotidie allegatur.

Idem Parmensi Episcopo. (an. 1112.)

Causam i quae inter Regin. Archid. & Nobilem virum G. super decimis vertitur: [& infra. 1] Ideoque f. t. p. a. f. p. mandamus, quatenus causam ipsam debito sine decidas, non obstante praescriptione temporis, vel concessione Ecclesiastica seculari personae, vel idem G. opponere eam voluerit: quia cum Laici decimas detinere non possint, eas nulla valent praescribere ratione.

(1 Experiencia tua, de qua multum confidimus, committimus audiendam, & mediante iustitia terminandam.)

CAP. VIII.

Si contra praescriptionem XL. annorum, quae sola currit contra Ecclesiam, opponatur interruptio, uterque probabit.

Idem. k (an. 1172.)

a C. 4. eod. tit. in 1. comp. & post Conc. Lat. sub Alex. III. p. 38. c. 7. in regis. Greg. nondum inveni. b al. Salernitano, al. Salernitano. c Cap. 6. eod. tit. in 1. comp. d al. Clemens IV. e Cap. 9. eod. tit. in 1. comp. & post Conc. Lat. sub Alex. III. p. 38. c. 1. f vide l. fin. C. de praescr. long. temp. g al. Mauritano. h C. 9. eod. tit. in 1. comp. Bald. in tract. de praescr. in 1. p. 5. part. principalis. q. 14. i Cap. 10. eod. tit. in 1. comp. & quare Laicis decimam non detur, B. Thomas: & ib. Cajet. 2. 2. q. 87. art. 3. k al. Urbanus III.

Illud a autem te scire volumus, & tenere, quod adversus Ecclesiam minorem praescriptionem, quam quadraginta annorum Rom. Eccles. non admittit, licet quidam canones comprobent tricennalem: & Ecclesia se potest adversus Ecclesiam quadragenaria temporis praescriptione tueri de re illa, quam inconcussa quadraginta annis noscitur possidisse. Verum si de praescriptione, & interruptione inter partes fuerit mota quaestio, ab utraque parte testes recipi debent: & si probata fuerit interruptio, praescriptio non retinebit.

CAP. IX.

Fines praediorum Ecclesiasticorum quadraginta annorum spatio praescribuntur.

Idem Syracusano Episc. [an. 1174.]

Quia indicante b Abbate C. comperimus, inter eum, & Abbatem sanctae Luciae gravem esse exortam de finibus quaestionem: agrimenforis definitione illam prospeximus finiendam.

Hortamur igitur, ut ad loca, de quibus est contentio, accedentes, eam in vestra faciat praesentia terminari. Quadraginta tantum annorum praescriptione utrique parti servata.

CAP. X.

Tempore hostilitatis non currit praescriptio.

Lucius III. de Massandane, & de Dorcestre Abbat. & Magistro A. de VV. de Fordit. (an. 1181.)

Ex transmissa c conquisitione Abbatis, & Monachorum de Haben. accepimus, quod cum Ecclesia de Camerone ad jus eorum pertinere, & homines de Sibon. & Vinton. Ecclesiarum parochiani sint ipsius Ecclesiae: Clerici, qui praedictas habuerunt Ecclesias, minutatim omne jus parochiale praeter jus funerandi, matri Ecclesiae subtraxerunt: [& inf.] Disc. vest. mand. quatenus decimas, & oblationes cum aliis obventionibus memoratae matri Ecclesiae (praescriptione hostilitatis tempore non currente) restitui faciat.

CAP. XI.

Procuratores, quae debentur legatis, & nunciis Apostolicae sedis praescribi non possunt.

Innocentius III. Abbati de Cenedo. (an. 1210.)

Accedentes d ad praesentiam nostram Praepositus sancti Nazarii, & A. Canonicus sancti Stephani, Syndici, & Procuratores Primicerii, & Clerici e Mediolan. de ordinariis majoris Ecclesiae graviter sunt conquesti, quod cum ipsi Legatos, & Nuncios Apost. sed. devote recipiant, & procurantibus f ad expensas subsidium impertiri: [& inf. 1] Volentes autem, ut quod omnibus imminet, ab omnibus comprobetur: Mandamus, quatenus nisi dicti ordinarii per speciale privilegium Apostol. sed. a praestandis procuratoribus ostenderit se immunes (etiam si longissimo tempore procuratoris obsequium non impenderint: cum in talibus praescriptio sibi locum nequeat vendicare) ipsos ad procuratoris sarcinam ordine debito subeundam teneri decernas.

(1 Unde Clerici Mediolanen. grave querebantur sibi praedictum generari, cum enim per civitatem ipsam saepe contingat transiitum facere nuncios nostros, & legatos, quanto in eorum procuratoribus pauciores existunt, tanto facientes amplius praegravantur, & quanto per plures esset onus procuratoris divinum, tanto a facientibus facilius portaretur. Qui siquidem ordinarii, cum pro eis, & aliis vigilare iugiter non cessemus, & spiritualia, sicut Deus dederit, omnibus mini-

a Cap. 1. eod. tit. in 2. comp. vid. Bald. tract. de praescr. in 5. parte principalis. b Cap. 2. eod. tit. in 2. comp. unde ita reponenda est inscriptio: Idem Syracus. Episcopo. c Cap. 1. de capel. mona. h. unde restituenda est inscriptio, quando videlicet currat praescriptio. vid. Specul. tit. de app. §. nunc breviter. Add. late per Ripam tract. de peste. d Cap. 1. eod. tit. in 3. comp. e al. Clerici Mediol. in ant. e al. expensas nolunt subsidium &c.

stramus, in huiusmodi se iure speciali tueri satagant, non videtur: praesertim cum & Apostolus dicat: Si vobis spiritualia seminavimus, non est magnum, si carnalia vestra metamus: & instantia nostra quotidiana sit omnium Ecclesiarum sollicitudo, sicut plenius norunt praesentes pariter, & remoti.

CAP. XII.

Subditus non praescribit obedientiam contra Praelatum.

Idem de Costa, & de S. Donato Prioribus. [an. 1210.]

Cum non a liceat a capite membra recedere, non sufficimus admirari, quod sicut referente Bracaren. Archiepiscopo nobis est intimatum, licet Ecclesiae vestrae in ipsius sint diocesi constituta, vos tamen obedire sibi tanquam Episcopo b vestro contumaciter reculatis: [& infra. 1] Ideoque mandamus, quatenus praefato Archiepiscopo, & Ecclesiae Bracaren. obedientiam, & reverentiam debitam, sicut alii Clerici suae diocesis faciunt, impendatis, praescriptione temporis non obstante.

(1 Cum igitur crimen ariobandi sit repugnare, & scelus idololatria nolle acquiescere, sustinere nolentes, quod subditi Praelatis suis non obediant, ut tenentur, de communi f. n. cons.]

CAP. XIII.

De iuribus ad Romanam Ecclesiam spectantibus currit sola centenaria praescriptio.

Idem Nobili viro Mataseleni. [an. 1212.]

Ad audientiam c Apostolatus nost. pervenit: (& inf. 1) Proponebatur ex parte tua Alexandrum Pap. praed. nost. tibi in castro Palatioli concessisse singulis annis 40. solidos denariorum Papient. quos Rom. Eccles. ibi consuevit recipere annuatim: insuper comestiones, banna, placita, forisfacta, & omnia iura, quae ibi Apostolica sedes habebat. Sed ea tibi ratione nulla deberi castellanus ejusdem castri constantissime asserbat. Ad quod probandum inducebas praedicti Papae privilegium, & librum Eccles. Rom. censualem: hoc etiam nitebaris probare per testes, qui dicebant se vidisse praescriptum censum nunciis Rom. Pont. a 50. annis, & infra fuisse solum. Sed inter alia fuit ex adverso responsum, quod nec privilegium, nec liber censualis tibi aliquid commodi asserbat d, cum privilegio usus non fueris spatio annorum 30. & liber censualis suspectus existeret: quia non fuerat in camera nostra receptus, ac Scribanius alio modo scripsisset dicta testium, quam dixissent. Nos igitur magis auctoritatem privilegii, quam depositiones testium attendentes, considerantes etiam librum censualem, quem non suspectum habuimus e, licet non in nostra, sed in Cardinalis sancti Hadriani camera sit inventus, qui f eum quando camerarius fuerat, de camera B. Petri suscepit, nec credentes ipsum Scribanius (cum juratus sit officium suum fideliter exequi) aliud scripsisse, quam a testibus diceretur: Respicientes insuper (quod est longe validius) ipsum negotium tangere principaliter Rom. Eccles. contra quam non nisi centenaria praescriptio currit: in solutione praedicti census, & aliorum petitorum condemnavimus partem adversam, injungentes eidem, ut tibi, non tanquam tibi, sed tanquam Eccles. Rom. (cujus auctoritate debes percipere, cujus etiam propter praedicta beneficia vasallus existis) sine difficultate persolvat.

(1 Te conquerente, quod quadam iura de castro Palatioli a fel. rec. Alexand. Papa p. n. tibi concessa castellanen. ejusdem castri tibi reddere denegabant. Porro te ac dil. fl. Leonis, consulemque illius castri propter hoc in nostra praesentia constitutos audiri fecimus diligenter.)

V 2

CAP.

a Cap. 2. eod. tit. in 3. compil. vide Rom. singul. 500. incip. Curialis de Florentia. b Archiepiscopo. c Cap. 3. eod. tit. in 3. comp. Ancbar. consil. 310. & Paul. Castr. consil. 208. incipit. In facto praesenti. d asserbant. e Libro censuali Ecclesia in loco non suspecto servato creditur. l. 1. si cert. pet. Barr. f al. quia.